

TÜRKİYE'DE İŞ KAZASI İSTATİSTİKLERİNİN ANALİZİ: VERİ SINIRLILIĞININ İSG PLANLAMASINA ETKİSİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİBeyza BERTAN¹ **ÖZET**

Türkiye’de iş kazalarının ortaya konulmasında en önemli kaynak Sosyal Güvenlik Kurumu yıllık istatistikleridir. İstatistikler içinde yer alan iş kazası tabloları, ülkede faaliyet gösteren işletmelerde yaşanan iş kazalarına yönelik genel durumu ortaya koymaktadır. Fakat tablolar, sektörler ve faaliyet kolları özelinde kazaların kök nedenine ilişkin ayrıntılı bilgi sunmamaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yayınlanan iş kazası istatistiklerindeki bu eksiklik, iş sağlığı ve güvenliği risklerinin analizinin ve etkili önlemlerin belirlenmesinin önünde duran önemli bir engeldir. Bu çalışmada Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yayınlanan iş kazası istatistiklerinin incelenmesi ve bu istatistiklerde görülen problemlerin belirlenmesi ve çözüm önerilerinin sunulması amaçlanmıştır ve doküman incelemesi yoluyla betimleyici çalışma yapılmıştır. Konu, Türkiye’de sektörler bazında iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin etkili bir şekilde planlanması ve uygulanması açısından önem taşımaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre sektörler bazında yaşanan iş kazalarının nedenleri ve yaralanma türlerine ilişkin verilerin yetersizliği saptanmıştır. Bu sorunu ortadan kaldırmak için tarafların üzerine düşen görevler çalışma sonucunda ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: SGK yıllık istatistikleri, iş kazası, iş kazası kayıt ve bildirimi, İSG’de taraflar

OCCUPATIONAL ACCIDENT STATISTICS ANALYSIS IN TURKEY: THE IMPACT OF DATA LIMITATIONS ON OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PLANNING AND SOLUTIONS**ABSTRACT**

The most important source for revealing occupational accidents in Turkey is the annual statistics of the Social Security Institution. The occupational accident tables in the statistics reveal the general situation regarding occupational accidents in enterprises operating in the country. However, the tables do not provide detailed information on the root cause of accidents specific to sectors and lines of activity. This deficiency in occupational accident statistics published by the Social Security Institution is an important obstacle to analysing occupational health and safety risks and determining effective measures. In this study, it is aimed to analyse the occupational accident statistics published by the Social Security

¹ Öğr. Gör., Pamukkale Üniversitesi, Honaz Meslek Yüksekokulu., Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, bezyabertanpau@gmail.com

Institution in Turkey and to determine the problems seen in these statistics and to present solution suggestions and a descriptive study was conducted through document analysis. The subject is important in terms of effective planning and implementation of occupational health and safety measures on the basis of sectors in Turkey. According to the findings obtained from the study, it was determined that there is insufficient data on the causes of occupational accidents and types of injuries on the basis of sectors. In order to eliminate this problem, the duties of the parties have been revealed as a result of the study.

Keywords: SSI annual statistics, occupational accidents, occupational accident registration and notification, parties in OHS

1. GİRİŞ

Gelişen teknoloji ve değişen tüketim alışkanlıkları ile birlikte üretim ve çalışma anlayışımızda birtakım farklılıklar meydana gelmiştir. Yaşanan teknolojik gelişmeler, sanayileşmenin yaygınlaşması, modern dünyada tüketim materyallerine çabucak ulaşma talebi, şüphesiz sadece işçi sınıfının değil pek çok meslek grubunun iş yükünü artırmış, çalışma şartlarını ve karşılaştıkları sorunları da değiştirmiştir. Küreselleşme sonucu, sanayileşmenin getirdiği tehlikeler, gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere doğru transfer edilmeye başlamıştır. Gelişmekte olan ülkelerde iş kazası ve meslek hastalıkları sayısı artarken, gelişmiş ülkelerdeki çalışanlar, hizmet sektöründe var olan olumsuz çalışma koşulları nedeniyle, yeni risklere maruz kalmaktadır (Karadeniz, 2012). Ayrıca dünyada yaşanan tüm değişim ve gelişmelerle birlikte, çalışan insan sayısında da artış gözlenmektedir. Artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak adına gelişen teknoloji ile birlikte sanayileşme ve makine endeksli üretim yaygınlaşırken, üretim ve çalışma ortamları daha riskli hale gelmiştir (Dalyan ve Pişkin, 2020). Riskli çalışma ortamları ise iş kazalarının yaşanma olasılığını artırmaktadır. Neredeyse her iş bir miktar yaralanma riski taşısa da, riskin büyüklüğü işlere, sektörlere, coğrafi bölgelere ve bireylere göre büyük ölçüde değişmektedir. Düşük ve orta gelirli ülkelerde mesleki yaralanma oranları artarken, yüksek gelirli ülkelerde düşüş göstermektedir (Abdalla vd., 2017).

İş kazaları teknik olarak çalışma ortamı risklerinden, bireysel faktörlerden ve çalışma koşullarından kaynaklı yaşanan kazalardır. İş kazaları, iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ile ilgilenenlerin önem ve öncelik verdiği konuların başında gelmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun tanımlamasına göre iş kazası; önceden planlanmamış, plansız şekilde gerçekleşen ve gerçekleştiğinde sağlık açısından ve maddi açıdan zarar veren olaydır (Aslan, 2009). Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nun tanımlamasına göre ise iş kazası; önceden planlanmayan, gerçekleştiğinde çoğunlukla kişisel yaralanmalara, makine ve araç-gereçlere zarar veren, üretimin belli bir süre durmasına sebep olan olaylardır (Bulut, Erdinç ve Şengül, 2020). İş kazası kavramı Türkiye'de, hem 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda hem 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası (SSGSS)

Kanunu'nun 13.maddesinde kapsamlı olarak ele alınmıştır. Bu durumda iş kazası; a. Sigortalı çalışanın işyerinde bulunduğu esnada b. İşveren tarafından yürütülen iş nedeniyle c. Sigortalı çalışanın, işveren tarafından, esas işi dışında görevlendirildiği sırada d. Emziren kadın sigortalı çalışanın, çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanda e. Sigortalı çalışanın işveren tarafından sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidip gelirken oluşan ve sigortalı çalışana aniden veya sonraki süreçte bedensel ya da ruhsal olarak etkileyen olaylardır (Aslan, 2009).

Türkiye'de iş kazaları ve meslek hastalıkları kayıt altına alınmaktadır ve resmi olarak kayıt tutan yapı Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)'dır. 5510 sayılı SSGSS Kanunu'na göre bağımlı ya da bağımsız çalışanların başına gelen iş kazaları veya meslek hastalıkları; olayın gerçekleşmesinden, teşhis konulmasından veya işveren tarafından öğrenilmesinden sonraki 3 iş günü içinde SGK'ya bildirilmelidir. Bu bildirim, mevzuatta da belirtildiği üzere yasal zorunluluktur (SSGSS Kanunu, 2006).

Her yılın sonuna gelindiğinde, SGK tarafından bir önceki yıla ait istatistikler yayınlanmaktadır. Yayınlanan veriler işyeri ve sigortalılar, aylık ve gelir alanlar, iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık istatistikleri bölümlerinden oluşmaktadır. Söz konusu veriler SGK tarafından yıllık istatistikler şeklinde aktarılmaktadır. 2007 öncesinde SGK, Sosyal Sigortalar Kurumu olarak anılmaktadır. Paylaşılan istatistiklerin, hem işverenler hem de çalışanlar için iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleme açısından yol göstermesi beklenmektedir. Verilerin; cinsiyet, yaş, işyeri büyüklüğü, faaliyet alanı ve meslek gibi açılardan hem resmi kurumlara hem de ilgili taraflara faydalı olduğu düşünülmektedir. (Sosyal Haklar Derneği, 2018). Fakat SGK tarafından yayınlanan tüm kaza skorları mutlak ifade şeklinde tablolarla aktarılmaktadır. Örneğin 2007 yılında toplam 80.602 iş kazası meydana gelmiştir, 2008 yılında ise bir azalma yaşanmış ve yaklaşık 72.963 iş kazası kayıt altına alınmıştır, 2009 yılında bu skor 64.316 olarak gerçekleşmiştir. Yıllara göre iş kazasına uğrayan işçi sayılarında azalma söz konusudur. Ancak, kaza sayıları işletme sayılarından bağımsız olarak mutlak bir değer olarak belirtildiği için bir karşılaştırma yapmak için veriler yeterli değildir (Özkılıç, 2005).

İlaveten sektörler bazında hangi iş kazası türlerinin hangi faaliyet koluna ait işyerlerinde yaşandığına dair ayrıştırıcı bir istatistik bulunmamaktadır. İstatistiklerin yayınlanma hızının yavaş olması da konuya ilişkin ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Bu problemlerin yanında bildirimlerin işverenler tarafından yeterli ve kapsamlı bir açıklama ile yapılmama ihtimali ile kayıt dışı istihdama ilişkin verilere de ulaşamadığı hesaba katılırsa SGK istatistiklerinde iş kazası skorlarına yönelik kapsam ve gerçekçilik sorunu ortaya çıkmaktadır. Eksik bildirimler ne yazık ki, mesleki güvenlikle ilgili akademik araştırmalardan yapılabilecek çıkarımları da etkilemektedir (Bazzoli ve Probst, 2025). Kazaların eksik bildirilmesi, çalışanların bildirmesi gereken ancak herhangi bir nedenle bildirmediikleri kaza sayısı olarak tanımlanmaktadır (Probst, 2015). Rapor edilmeyen kazaların yaşanan toplam kaza sayısına oranı da önemli bir veri olarak görülmektedir (Petitta, Probst, Ghezzi, Barbaranelli, 2020).

Bu bağlamda çalışmada Türkiye’de gerçekleşen iş kazalarına ilişkin en önemli istatistiksel kaynak olan SGK verilerinden yola çıkılarak; bu istatistiklerin toplanmasında, raporlanmasında ve yayınlanmasında karşılaşılan sorunlar, zorluklar ve çözüm önerileri ele alınmaktadır. İş kazalarının yaygınlığı ile sosyal ve ekonomik etkileri göz önünde bulundurulduğunda, iş kazası istatistiklerinin doğruluğu ve erişilebilirliği büyük önem taşımaktadır.

2. YÖNTEM VE GEREÇ

Bu araştırmada, resmi kayıt olarak SGK iş kazası yıllık istatistikleri içinde yer alan iş kazası tabloları incelenmiş, doküman analizi yapılarak betimleyici bir çalışma ortaya konmuştur. Betimleyici çalışma, bir olgunun mevcut durumunu sistematik ve objektif şekilde tanımlamayı amaçlayan araştırma türüdür. Değişkenler arası nedensel ilişkileri test etmek yerine, “neyin olduğunu” ortaya koymaktadır (Saunders, Lewis ve Thornhill, 2019). Betimleyici araştırmalarda doküman analizinin “olguya dair derinlemesine bağlam sunma durumu” da vurgulanmaktadır (Yıldırım ve Şişek, 2021). Bowen’a (2009) göre doküman analizi, araştırmacıların yazılı materyalleri sistematik olarak inceleyerek sosyal olguları anlamlandırdığı bir araştırma yöntemidir. Öncelikle ilgili dokümanların seçimi ve sınıflandırılması (Merriam ve Tisdell, 2016), sonrasında ise verilerin araştırma sorusu bağlamında anlamlandırılması gerekmektedir (Flick, 2018).

Bu çalışmada SGK tarafından kaydı tutulan ve her yıl yayınlanan iş kazası istatistiklerinde yıllar bazında birtakım değişiklikler göz önünde bulundurulmuş, bilhassa İSG Kanunu’nun yürürlük tarihi olan 2012 yılı hesaba katılmış, kanun sonrası iş kazası verilerindeki değişimi görebilmek için 2013 öncesi ve sonrası iş kazası verileri kullanılmıştır. SGK tarafından yayınlanmış ilk yıllık istatistik olarak 2007 yılı, son yıllık istatistik olarak da 2023 yılı esas alınmıştır. İş kazası istatistiklerine SGK resmi web sitesi üzerinden erişim sağlanmıştır. 2007-2012 yıllarına ait iş kazası verileri ve 2013-2023 yılları iş kazası verileri kapsam ve içerik olarak benzerlik gösterdiği için iki ayrı yıl aralığı için istatistikler incelenmiştir. Araştırma amacına istinaden iş kazası sebeplerinin dağılımı (2007-2012) ile yaralanmaya sebep olan olayların, yaralanma türlerinin, kazadan az önceki zamanda yürütölen özel faaliyet türlerinin ve olayı normal seyrinden saptıran ve kazaya sebebiyet veren son olay türlerinin dağılımı (2013-2023) ile ilgili SGK tabloları incelenmiş, veriler üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan doğrudan bulgular kısmında istatistikler aktarılmış ve durum tespiti yapılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bulgularında SGK tarafından yayınlanmış ilk yıllık istatistik olarak 2007 yılı, son yıllık istatistik olarak da 2023 yılı esas alınmıştır. Ocak 2025 tarihi itibariyle ulaşılabilen son istatistik yılı 2023 olarak görölmektedir. 2007-2012 yıllarına ait iş kazası verileri ve 2013-2023 yılları iş kazası verileri kapsam ve içerik olarak benzerlik gösterdiği için iki ayrı yıl aralığı için tablolar ayrı ayrı aktarılmıştır. Bulguların iki ayrı zaman dilimi olarak aktarılmasının nedeni Avrupa Birliği Standartları

(ESAW)'dır. Çünkü iş kazası vaka sayılarında 2012 ve öncesi yıllarda, iş kazası geçiren sigortalı sayılarına ait istatistikler aktarılırken, ödemesi tamamlanıp kapatılan iş kazası skorları esas alınmaktadır. Bu durum 2013 yılından itibaren değişikliğe uğramıştır. Çünkü 2013 yılı itibariyle iş kazası bildirim formu elektronik ortamda toplanmaya ve iş kazası geçiren tüm sigortalı sayılarına ait veriler Avrupa Birliği standartları da esas alınarak sunulmaya başlamıştır (ÇASGEM, 2017). İlaveten çalışmanın bulgularında yer alan tüm istatistikler 4a kapsamında çalışan (2009 öncesi SSK olarak geçen) sigortalılar için aktarılmıştır.

DOI:

Tablo 1. 2013-2023 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen ölümlü iş kazalarında, yaralanmaya sebep olan hareketlerin (olayların) dağılımı

Yıllar:	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Yaralanmaya Sebep Olan Hareket (Olay):											
Bu sınıflandırmada listelenmemiş yaralanmaya sebep olan hareket (olay)	85.212	98.654	106.794	129.090	166.936	201.578	199.052	181.034	237.415	274.062	309.408
Sivri uçlu, sert veya kaba bir materyal araç ile temas	25.833	31.907	36.070	43.746	55.976	69.762	69.464	63.123	81.164	94.698	113.163
Sabit bir nesneye yatay veya düşey darbe (kazazede hareket halindeyken)	21.274	24.233	27.257	31.685	37.532	44.673	41.790	38.649	55.172	61.640	69.314
Kısılmak, ezilmek, vb.	21.819	25.898	27.265	30.197	36.150	40.833	39.396	37.030	48.448	54.166	63.156
Hareket halindeki bir nesnenin çarpması, çarpışma	20.828	22.534	24.713	28.293	32.603	37.407	34.735	31.416	43.833	48.992	56.325
Bilgi yok	9.511	9.532	9.535	11.307	15.089	17.431	17.503	16.489	21.421	25.818	32.979
Elektrik akımı, ısı, tehlikeli maddelerle temas	4.224	4.891	5.477	6.019	7.590	9.360	9.508	7.478	10.384	12.797	16.810
Fiziksel veya ruhsal baskı	1.638	2.393	2.797	3.513	4.847	6.091	6.814	5.642	9.099	11.056	13.250
Isırılma, tekme, vb. (hayvan veya insan tarafından)	777	1.096	1.300	1.759	2.480	3.321	3.715	3.028	3.668	5.060	6.176
Boğulma, gömülme, sarılma	273	228	339	459	450	529	486	373	480	534	820
Toplam	191.389	221.366	241.547	286.068	359.653	430.985	422.463	384.262	511.084	588.823	681.401

SGK tarafından 2013-2023 yılları arasında paylaşılan iş kazası istatistiklerinde iş kazası sonucu yaralanmaya sebep olan hareket veya olayların dağılım tablosu incelendiğinde, yaralanma türlerinin hangi sektör ve faaliyet alanında gerçekleştiğine dair veri bulunmamaktadır. İlaveten on yıllık bu zaman diliminde yaralanma türleri hakkında ortalama yüz kazanın dördü için herhangi bir bilgi de bulunmamaktadır.

DOI:

BANÜSAD, 2025;

Tablo 2. 2007-2012 yılları Türkiye’de meydana gelen iş kazası sebeplerinin dağılımı

Yıllar:	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kazaların Sebepleri						
Taşıt kazaları	2.930	2.515	2.661	2.533	2.890	3.563
Kaza neticesi zehirlenmeler	25	37	15	27	40	170
Kişilerin düşmesi	9.469	8.518	8.364	8.992	9.871	8.541
Makinelerin sebep olduğu kazalar	11.686	10.377	9.685	7.601	9.261	13.401
Patlama sonucu çıkan kazalar	601	481	515	637	626	665
Normal sınırlar dışındaki ısılarla maruz kalmak veya temas etmek	1.597	1.398	1.155	1.472	1.167	1.012
Düşen cisimlerin çarpıp devirmesi	13.105	13.263	11.392	11.956	12.933	11.088
Bir veya birden fazla cismin sıkıştırması, ezmesi, batması, kesmesi	28.066	24.329	19.301	23.346	23.999	19.579
Elektrik akımından ileri gelen kazalar	402	445	458	431	465	459
Herhangi bir şekilde vücudun zorlanmasıyla ileri gelen kazalar	2.227	1.480	1.187	1.136	886	919
Vücudun doğal boşluklarına yabancı bir cisim kaçması	917	653	538	792	695	752
Hayvanların ısırması, hayvan darbeleri, zehirli hayvanların sokması	35	23	42	40	38	61
Tedaviye bağlı kazalar ve aşılama komplikasyonları	0	3	3	4	6	8
Kazaların sonradan meydana çıkan akıbetleri	10	6	7	6	7	411
Kaynak yaparken meydana gelen kazalar	346	283	197	149	123	249
Öldürme ve yaralama	173	154	145	196	227	515

DOI:

BANÜSAD, 2025;

Savaş, terör ve toplumsal olaylardan ileri gelen travmalar	4	2	0	2	2	8
Zararlı maddelerle veya radyasyonla temas etmek veya maruz kalmak	140	66	94	138	136	201
Diğer nedenler	8.136	8.930	8.556	3.445	5.855	13.269
Bilinmeyen	733	0	1	-	-	-
Toplam	80.602	72.963	64.316	62.903	69.227	74.871

SGK tarafından 2007-2012 yılları arasında paylaşılan iş kazası istatistiklerinde yaralanma türü yerine iş kazası sebeplerinin dağılım tablosu veri olarak paylaşılmıştır. Bu doğrultuda yine kaza sebeplerinin hangi sektör veya iş kolları için geçerli olduğuna dair bir bilgi paylaşımı söz konusu değildir. Üstelik 2007 ve 2012 yılları arasında gerçekleşen iş kazaları kapsamında ortalama yüz kazanın on ikisi için (diğer nedenler ve bilinmeyen başlığı altında) herhangi bir kaza sebebi net olarak tespit edilememiştir.

Tablo 3. 2013-2023 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen ölümlü iş kazalarında, yaralanma türlerinin dağılımı

Yıllar:	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Yaranın Türü:											
Yaralar ve yüzeysel yaralanmalar	85.469	101.158	112.397	131.930	164.940	195.924	188.122	173.208	234.925	264.426	308.994
Diğer başlıklar altında içerilmeyen diğer belirtilmiş yaralanmalar	42.876	47.389	51.432	63.415	82.879	103.105	105.329	96.051	123.689	146.344	164.757
Çıkıklar, burkulmalar ve incinmeler	27.305	31.571	35.858	41.890	53.261	63.602	62.594	56.876	76.885	88.914	103.838
Yaranın türü bilinmeyen veya belirtilmemiş	9.459	10.697	11.232	13.462	18.323	23.036	23.396	21.499	30.004	35.924	43.137
Kemik kırıkları	16.172	17.202	18.131	19.999	21.703	22.838	19.982	19.360	24.006	25.371	26.908

DOI:

BANÜSAD, 2025;

Yanıklar, kaynar su ile kavrulma ve donmalar	4.794	5.626	6.277	6.915	8.502	10.271	11.072	7.899	10.566	13.207	15.971
Zehirlenme ve enfeksiyonlar	1.857	4.075	2.450	4.321	4.883	6.304	6.484	4.483	4.737	7.204	9.323
Birden fazla sayıda yaralanmalar	1.242	1.338	1.367	1.476	1.796	1.972	1.980	1.914	2.355	2.769	3.075
Beyin sarsıntısı ve iç yaralanmalar	924	895	920	985	1.053	1.085	932	830	1.079	1.321	1.442
Şok	460	521	577	703	835	932	946	774	992	1.315	1.525
Travma sonucu organ kaybı (bedenin bir parçasının kaybı)	561	570	532	516	566	601	561	525	675	669	670
Ses, titreşim ve basınç etkileri	98	144	182	201	451	742	560	392	466	571	707
Aşırı ısı, ışık ve radyasyon etkileri	113	139	137	199	385	504	427	382	598	680	915
Suda boğulma ve nefesin kesilmesi	59	41	55	56	76	69	78	69	107	108	139
Toplam	191.38 9	221.36 6	241.54 7	286.06 8	359.65 3	430.98 5	422.46 3	384.26 2	511.08 4	588.82 3	681.40 1

SGK tarafından 2013-2023 yılları arasında paylaşılan iş kazası istatistiklerinde yaralanma türlerinin dağılım tablosu incelendiğinde de bu yaralanmaların hangi sektör veya iş kollarında yaşandığına dair herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Tablo 4. 2013-2023 yılları arasında yaşanan ölümlü iş kazalarında, kazadan az önceki zamanda yürütülen özel faaliyet türlerinin dağılımı

Yıllar:	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Özel Faaliyet Türü:											
Bu sınıflandırma listelenmemiş başka kazadan az önceki zamanda kazazedinin yürüttüğü özel faaliyet	60.112	71.625	78.398	96.637	123.328	149.856	150.205	136.306	180.522	204.541	221.549
El makineleriyle çalışma	24.139	26.754	27.497	32.180	40.233	47.971	43.801	41.036	54.204	61.383	72.527

DOI:

BANÜSAD, 2025;

Hareket	17.423	20.841	24.500	29.015	38.013	47.817	46.744	39.453	54.030	67.590	81.309
Elle taşıma	21.056	23.726	25.810	28.432	34.631	41.490	39.059	35.293	47.184	54.992	66.847
Makine işletimi	21.505	24.363	25.475	28.214	33.278	37.448	35.702	34.594	47.309	50.795	55.951
Nesnelerin kullanımı	15.288	18.212	21.123	25.920	32.358	39.574	40.240	35.121	46.545	54.978	66.754
Bilgi yok	16.515	16.793	16.784	18.618	22.796	26.013	26.025	25.445	30.741	34.670	43.421
Bulunma	7.349	9.797	11.254	13.852	19.243	23.239	22.488	20.307	27.151	34.092	45.394
Sürücülük/taşıt aracında bulunmak veya donanım kullanımı	8.002	9.255	10.706	13.200	15.773	17.577	18.199	16.707	23.398	25.782	27.649
Toplam	191.389	221.366	241.547	286.068	359.653	430.985	422.463	384.262	511.084	588.823	681.401

SGK tarafından 2013-2023 yılları arasında paylaşılan iş kazası istatistiklerinde kazadan önceki zaman diliminde yürütülen işleme dair dağılım tablosu incelendiğinde yaşanan kazaların ve kaza öncesi yürütülen faaliyetin hangi işkolu ve sektöre yönelik olduğuna dair bilgi paylaşılmamıştır. Aynı zamanda bu yıllar arasında ortalama yüz kazanın altısı için kaza öncesi yürütülen faaliyete yönelik bilgi de bulunmamaktadır.

Tablo 5. 2013-2023 yılları arasında yaşanan ölümlü iş kazalarında, olayı normal seyrinden saptıran ve kazaya sebebiyet veren son olay türlerinin dağılımı

Yıllar:	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Olay Türü:											
Bu sınıflandırmada listelenmemiş başka sapma	69.682	88.099	97.663	120.248	157.392	192.016	193.651	177.199	233.252	170.670	85.408
Kayma veya tökezleme – düşme, kişilerin düşmesi	29.995	33.972	37.424	43.810	53.320	62.438	58.979	53.948	74.472	101.844	128.643

DOI:

Bir makinenin, taşıma aracının veya işleme ekipmanının, elle kullanılan alet, nesne, hayvanın denetimden çıkması (tam veya kısmi)	29.194	35.098	38.445	43.564	52.247	61.429	58.960	54.217	71.591	98.698	123.741
Fiziki baskı olmadan beden hareketi	16.141	18.571	20.568	23.385	28.894	36.390	36.125	32.683	45.078	97.377	177.335
Maddi aracın kırılma, patlama, ayrılma, kayma, düşme, çökmesi	17.628	19.931	20.904	23.771	29.218	32.906	30.457	28.165	35.763	56.673	82.398
Fiziki baskıyla veya fiziki baskı altında beden hareketi	8.448	9.539	10.464	12.287	15.921	19.663	18.794	16.698	23.666	28.307	34.568
Taşma, devrilme, sızma, buharlaşma, emisyon sapması	8.176	9.875	11.050	13.375	15.430	17.847	17.264	14.433	18.639	23.376	33.877
Elektrik sorunları, patlama, yangın nedeniyle sapma	2.826	3.070	3.252	3.330	4.161	4.654	4.170	3.509	4.396	5.520	7.034
Şok, korku, vahşet, saldırganlık, tehdit, bulunma	950	1.463	1.777	2.298	3.070	3.642	4.063	3.410	4.227	6.358	8.397
Bilgi Yok	8.349	1.748	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	191.389	221.366	241.547	286.068	359.653	430.985	422.463	384.262	511.084	588.823	681.401

SGK tarafından 2013-2023 yılları arasında paylaşılan iş kazası istatistiklerinde olayı normal seyrinden çıkaran ve kazaya yol açan son olay türlerinin dağılım tablosu incelendiğinde yine bu olayların hangi işkolu ve sektörde yaşandığına dair bilgi paylaşımı yoktur. İlaveten bu yıllar arasında ortalama yüz kazanın otuz yedisi için kazaya sebebiyet veren son olayın ne olduğuna dair başka sapmalar ve bilgi yok adı altında herhangi bir net açıklama bulunmamaktadır.

4. TARTIşMA VE SONUÇ

Elde edilen bulgular doğrultusunda SGK iş kazası istatistiklerine yönelik sorunlar ve çözümler önerileri sırasıyla altta yer alan başlıklar doğrultusunda tartışılmış ve çözümler önerileri aktarılmıştır.

4.1. Bir Önceki Yılın Verilerine Ulaşmak İçin Beklenen Sürenin Fazla Olması

Yılın ilk yarısını tamamladığınızda dahi bir önceki yılın iş kazası skorlarını görmeyiz halen mümkün değildir. Örneğin; 2023 yılı iş kazası istatistikleri SGK'nın yıllık istatistik bülteninde Eylül 2024 tarihi itibarıyla ancak yayınlanmaktadır. Dolayısıyla istatistiklerin toplanması, derlenmesi ve aktarım süreci yılın ancak son çeyreğine doğru tamamlanmaktadır. Bu durum sürekli değişen ve gelişen İSG riskleri ile çalışma ortamında günden güne değişen tehditler konusunda hızlı takip ve değerlendirme yapabilmenin önüne geçmektedir. Oysa teknoloji ve çalışma ortamlarındaki süreçler sürekli bir değerim ve gelişim içerisinde. Bu nedenle sektörler ve sektörlerle ilgili çalışma ortamlarını takip etmek; bu ortamlarda İSG koşullarını iyileştirip geliştirmek için sahadan gelen verilere hızlı bir şekilde erişmek önem arz etmektedir.

Öneriler; SGK istatistikleri büyük oranda işverenlerin iş kazası sonucu yaptıkları bildirimlerle dayanmaktadır. Ardından bu bildirimler değerlendirilmekte, analiz süzgecinden geçmekte ve paylaşılmaktadır. Verilerin daha hızlı toparlanması, değerlendirilmesi ve aktarılması için SGK iş kazası bildirimlerinin yapıldığı sistem geliştirilmelidir. Hızlı bir şekilde analiz ve değerlendirme yapmak için kullanılan yazılım sistemi iyileştirilmeli veya değerştirilmelidir. SGK bünyesinde kaza raporlarının analizi konusunda yetkin olan personel sayısı artırılmalıdır.

4.2. İstatistiklerin Tüm Çalışanları Kapsamaması

Türkiye'de işgücü piyasası heterojen bir yapıya sahiptir. İSG ve sosyal güvenlik mevzuatı çalışanları iş kazaları ve meslek hastalıkları açısından tamamen koruma altına almamaktadır. Sosyal korumaya yönelik mevzuat ve yasal düzenlemelerde bazı çalışan grupları hariç tutulmakta; belirli sayının altında işçi çalıştıran işyerleri İSG önlemlerinin kapsamı dışında bırakılmakta; bağımsız çalışanlar, tarımda çalışanlar iş kazası ve meslek hastalığı sigortasına prim ödemeye zorunlu tutulmamaktadır. Böylelikle sosyal korumanın kapsamı daralmakta ve çalışanlara mesleki risk öncesi ve sonrası etkin koruma hakkı sağlanmamaktadır. Haliyle bu kişilere ilişkin herhangi bir iş kazası verisine ulaşmak da mümkün değildir (Karadeniz, 2012). Bu doğrultuda SGK istatistiklerinin sınırlılıklarından ikincisi, iş kazası istatistiklerinin tüm çalışanları kapsamamasıdır. İstatistikler 2017 yılına kadar yalnızca kayıtlı olarak istihdam edilenlere ilişkindir. Kendi hesabına çalışanlar ile memurlar ve ev işlerinde çalışanlar kapsamında değildir. İlâveten ortada bir iş sözleşmesi olsa dahi tarım işlerinde süresiz işlerde görev alanlar istatistiklere dahil edilmemektedir. Bu durumda SGK istatistiklerinin kapsamının oldukça dar olduğu ortadadır (Dertli, 2018).

DOI:

BANÜSAD, 2025;

SGK'nın 2017 yılı verilerinde ise, daha önceki yıllarda yayınlanan istatistiklerden farklı olarak, bağımsız çalışanların geçirmiş olduğu iş kazası ve meslek hastalıkları bilgilerine de yer verilmiştir. Bu durum bağımsız çalışan grup için bir umut vadetse de kamu çalışanları için henüz bir düzenlemenin olmaması yine iş hayatındaki tüm çalışanlar için istatistiklerin tutulmadığını göstermektedir. Sadece bu konuda kamu çalışanlarının gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerden kaynaklı sağlık sorunlarının bir kısmı vazife malullüğü şeklinde değerlendirilmektedir.

Gelişmiş ülkelerde İSG açısından bir diğer problemlili kesim göçmen işçiler olarak görülmektedir. Kendi ülkelerindeki savaşlar, doğal afetler, olumsuz ve yetersiz sosyal ve ekonomik fırsatlar vb. nedenlerle gelişmiş ülkelere yasal ya da yasal olmayan yollar vasıtasıyla göç eden bu kişiler gittikleri ülkelerde, hayatlarını devam ettirebilmek maksadıyla olumsuz çalışma koşullarını kabul etmektedir. Ne yazık ki bu kişiler, olumsuz çalışma koşulları neticesinde ciddi anlamda mesleki risklerle karşı karşıya kalmaktadır (Karadeniz, 2012: 25). Göçmen işçilerin İSG koşullarına yönelik yapılan çalışmalar, ölümlü ve yaralanmalı şeklinde neticelenen iş kazalarının göçmen işçilerde yerli işçilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Belirtilen durum kısmen göçmenlerin tarım ve inşaat gibi tehlikeli işlerde çalışmalarından kaynaklanmaktadır. Fakat yine de aynı meslek grubunda göçmen işçilerin hastalık ve yaralanma oranları yerli işçilere göre yüksek bulunmaktadır (Schenker, 2010:329). Orrenius ve Zavodny'e (2021) göre göçmen işçilerin yüksek riskli sektörlerde (tarım/inşaat) yoğunlaşması, dil engeli ve işverenlerin koruyucu ekipman sağlamaması nedeniyle göçmen işçiler arasında ölümcül kaza oranları artmaktadır. İlâveten yasal statü belirsizliği, göçmenleri işyeri tacizine ve ücret gaspına karşı savunmasız bırakarak güvenli olmayan koşulları kabullenmeye zorlamaktadır (Gonzalez-Barrera, Passel ve Rohal, 2022). Ülkemizde, SGK istatistikleri göçmenleri kapsamadığı için bu hususta veriye ulaşmak da pek mümkün görülmemektedir. Oysaki bölgedeki gelişmeler, Türkiye'ye geniş bir göçmen nüfusun gelmesine neden olmuştur. İçişleri Bakanlığına ait veriler 2017 yılı içinde Türkiye'deki mültecilerin sayısının 3,5 milyonun üzerinde olduğunu göstermektedir. Bu rakam yaklaşık olarak Türkiye'deki (3,8 milyon) işsiz sayısına denktir ve işgücünün yaklaşık %12'sini oluşturmaktadır. Göçmenlerin 11-12 yaşından itibaren başta tarım ve tekstil sektörü olmak üzere sağlıksız ve güvencesiz işlerde çalıştıkları birçok alan araştırmasında aktarılmaktadır (Dedeoğlu, Sefa Bayraktar ve Çetinkaya, 2019; Korkmaz, 2017; Çetin, 2016). Her türlü güvenceden ve korumadan uzak şekilde, sağlıksız koşullarda, uzun süreli ve emek sömürüsü altında çalıştırılan göçmenlere ilişkin resmi kurumlarca açıklanan bir istatistik bulunmamaktadır (Dertli, 2018). Bu hususta ILO, 2017 yılında yapılan TÜİK verilerini kullanarak Türkiye'deki Suriyeli işgücü piyasası durumu hakkında bir çalışma başlatmıştır ve bir tespit yapmıştır. Çalışma, 2017 yılı itibarıyla çalışma çağındaki 2 milyon Suriyeli'den 930.000'inin işgücünün bir parçası olduğunu ve 813.000'inin büyük ölçüde kayıtdışı olarak istihdam edildiğini ortaya koymaktadır. Kayıt dışı istihdam, çalışanları sadece Türk İş Kanunu tarafından korunmaktan mahrum etmekle kalmamakta,

DOI:

BANÜSAD, 2025;

aynı zamanda özellikle Sosyal Güvenlik Kurumu üzerinde makro ekonomik etkiler göstermektedir (ILO, 2020).

Öneriler; 5510 sayılı SSGSS Yasasına göre sigortalılar 3 sınıfta değerlendirilmektedir. Söz konusu sınıflardan 4-1/a maddesi kapsamında yer alanlar esas olarak 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi şekilde çalışan ve yasada 'işçi' olarak belirtilen emekçilerdir. 4-1/c maddesi kapsamında yer alanlar ise esas olarak 657 sayılı Devlet Memurları Yasası'na bağlı şekilde çalışan kamu görevlileridir (memurlar). Üçüncü sınıf ise 4-1/b kapsamında yer alan bağımsız çalışan kişiler ve işverenlerden oluşan gruptur (Sosyal Haklar Derneği, 2018). Fakat SGK istatistiklerinde görülmektedir ki 2017 yılına kadar yalnızca 4a kapsamında çalışan kişiler iş kazaları açısından verilere dahil edilmiş; bu durumda 2017 yılı öncesi verilerin kapsamı ile ilgili sorun geçmişe ait istatistiklerde düzeltilememiştir. Her ne kadar bağımsız çalışan 4b grubu 2017 yılı itibarıyla kapsam içine alınmış olsa da kamu çalışanları için bir düzenleme ne yazık ki bulunmamaktadır. Bunun için öncelikle kamuda İSG faaliyetleri de ayrıca planlanmalı ve onlar için de bir platform oluşturularak iş kazası istatistikleri ayrıntılı olarak tutulmalıdır. İdari amirler, grup amirleri ve kamudaki yöneticilere bu bağlamda eğitimler planlanmalı ve verilmelidir. İş kazası kayıtlarının tutulmasına ve SGK bildirim ekranına giriş yapılmasına yönelik bilgilendirici eğitim faaliyetleri düzenlenmeli ve yapılan işlemler desteklenmelidir. Bu bağlamda karşımıza Ocak 2025 itibarıyla sevindirici bir haber çıkmaktadır (Bilgit, 15.01.2025). İSG hizmetleri kapsamında uzman ve hekim çalıştırma zorunluluğunun kamuda ertelenmesi artık son bulmuştur. Kamu işyerlerinde uzman ve hekim çalıştırılacak olması, iş kazası kayıt ve bildirimlerinde etkinlik ve kapsamın artması doğrultusunda umut vadeden bir gelişme olarak görülebilir.

4.3. İstatistiklerin Büyük Oranda İşveren Bildirimine Dayalı Olması

İstatistikler büyük oranda işverenlerin bildirimlerine göre şekil almaktadır. İşverenler, iş kazası meydana geldiğinde mevzuat gereği SGK'ya bildirim yapmak zorundadır. Bu durumda, SGK istatistiklerinin dayandığı temel veri kaynağı önemli ve büyük ölçüde işverenler tarafından gerçekleştirilen bu bildirimlerdir. Bu bildirimlerin yanı sıra iş müfettişlerinin denetimlerde ortaya çıkartıp tespit ettikleri iş kazaları verileri de SGK istatistikleri kapsamında yer almaktadır. Bir sigortalıya ait bildirilmeyen iş kazası vakası nedeniyle sigortalının dava açarak tespit ettirdiği iş kazası verileri de SGK istatistiklerine girmektedir. Ancak bu tür kayıtlar nadir gerçekleşmekte ve belirleyici olmamaktadır. İşçi örgütlerine ya da işçi temsilcilerine iş kazalarını rapor etme ve bilgilendirme yetkisinin tanınmamış olması sağlıklı veri toplamayı engelleyen ciddi bir eksikliktir (Dertli, 2018). Oysa İSG çok bileşenli yapıya sahip, süreçlerin devlet, işçi ve işveren tarafından işletilip yürütüldüğü bir sisteme sahip olmalıdır. Öyle ki istatistiklerin doğruluğu, çalışanlar tarafından olumsuz olayların uygun şekilde bildirilmesine bir diğer ifadeyle bireysel düzeyde raporlamaya (Probst ve Estrada, 2010) ve doğru kurumsal kayıt tutulmasına diğer ifade şekliyle kurumsal düzeyde raporlamaya (Probst, Brubaker ve Barzotti, 2008) bağlıdır.

DOI:

BANÜSAD, 2025;

Öneriler; Sürekli olarak devlet-işveren ve çalışan üçlüsünden bahsedilen İSG kavramı içerisinde iş kazası istatistiklerinin tutulması konusunda da çalışan desteğini almak önemli bir adım olacaktır. Bu bağlamda iş kazası bildiriminin yapıldığı SGK ekranında ayrı bir kullanıcı girişi tanımlanmalı ve bu yetki çalışanlara ya da işyerlerindeki çalışan temsilcilerine verilmelidir. Bildirimi nasıl yapacaklarına ilişkin bir eğitim planlanmalı ve çalışanlar ile çalışan temsilcileri ayrıca bu konuda eğitilmelidir.

Kaza formlarının daha fazla detay içermesi, iş kazası türünün gerçekçi tespitine yardımcı olacaktır. İş kazası kayıtlarının düzgün tutulması ve rapor haline getirilmesi, kaza karakteristiğinin karşılaştırmalı şekilde aktarılması, iş kazalarının önlenmesinde oldukça önemli bir yaklaşımdır (Ünal, Gök ve Gök, 2009: 289). Doğru raporlama, işyerinde sağlık ve refahı teşvik edebilir (Reason, 2016). Daha genel olarak, doğru ve kapsamlı raporlama, işyeri güvenliği söz konusu olduğunda reaktif bir yaklaşımdan proaktif bir yaklaşıma geçişe katkıda bulunur (Bazzoli ve Probst, 2025).

4.4. İstatistiklerin Yalnızca Kayıtlı İstihdama İlişkin Veri Sağlaması

SGK istatistikleri sadece kayıtlı istihdama ilişkin veriler sunmaktadır. Oysa Türkiye’de kayıt dışı istihdam son derece yaygındır. TÜİK tarafından 2020 yılı Ağustos ayı için yayınlanan verilere göre Türkiye’de istihdam edilen kişi sayısı 27 milyon 554 bin şeklinde aktarılmıştır. Ağustos 2020 döneminde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadan çalışanların toplam çalışanlar içindeki dağılımını gösteren kayıt dışı çalışanlara ait oran %32,9 olarak belirtilmiştir (TÜİK, 2020). Bu durumda 8.817.280 çalışan için herhangi bir iş kazası bilgisine ulaşmak mümkün değildir. Bu çerçevede değerlendirildiği zaman da SGK istatistiklerinin yetersiz olduğu görülmektedir (Dertli, 2018). Mevzuat kapsamında olması gereken çalışanlar, kayıt dışı çalıştırıldıkları için yasal korumadan faydalanamamaktadır (Karadeniz, 2012). Kayıt dışı istihdamın yaygın olduğu, sosyal sigorta kapsamının da yetersiz kaldığı ülkelerde, çalışma koşulları oldukça ötürüdür. Bu ülkelerde iş kazası mağdurları için herhangi bir sosyal güvenlik programı da bulunmamaktadır (ILO, 2010: 65).

Öneriler; kayıt dışı istihdama yönelik iş kazası istatistiklerine ulaşmak için SGK verileri ile ilgilenmek yerine öncelikle bu tarz istihdam tipini önlemeye yönelik yapılabilecekler listesi oluşturulmalı ve bu doğrultuda hareket edilmelidir. ‘Tarım kayıt dışılığı’ ve ‘tarım dışı kayıt dışılığı’ ayrımıyla iki birincil üst bileşenden oluşan bu istihdam biçimi ile mücadele etmek için kayıtdışı istihdamın ayrıntılarıyla ilgili tali alt bileşenlere bakılmalıdır. Kayıt dışı istihdamın işteki durumuna; sektörlere, yaşa, cinsiyete, işyeri ölçeğine ve eğitim durumuna göre dağılımı ele alınmalı ve mücadele bu başlıklar altında verilmelidir (Mahiroğulları, 2017). Ekonomik ve sosyal nedenler ise ayrı ayrı detaylıca ele alınmalıdır. Kayıtdışı ekonomi/istihdam kayıt altına alınmalıdır (Demir, 2009: 51). Bunlara ilaveten, sigortalıların kayıtlarını düzenli tutan otomasyon sistemlerinin kurulması, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile etkin bir işbirliği ve koordinasyonun sağlanması şarttır. Sosyal güvenlik denetimi güçlendirilmeli, sosyal güvenliğin önemi çalışanlara anlatılmalı, bunun için halkla ilişkiler etkinlikleri

DOI:

BANÜSAD, 2025;

planlanmalıdır. Kayıt dışı istihdamla etkin mücadele noktasında politikaların geliştirilmesi ve uygulanması, sosyal güvenlik yasalarının doğru ve kapsamlı şekilde uygulanabilirliğini arttıracaktır (Karadeniz, 2012: 42).

4.5. Sektöre Özgü İş Kazası Verilerinin Detaylı Olarak Derlenip Paylaşılması

2013 yılı ve sonrasında ölümlü iş kazaları ya da iş göremezlik sürelerine göre yaralanmalı iş kazalarının skorları faaliyet gruplarına göre paylaşılmaktadır. Fakat bu kazaların sayısından ziyade bize fayda sağlayacak bileşen kazaların tekrar yaşanmasının önüne geçebilmek için altında yatan nedenlerdir. Türkiye’de meydana gelen iş kazaları sonucunda ölenlerin yaralanmaya sebep olan hareketine (olaya) göre dağılımını gösteren istatistiklerde ne yazık ki sektöre ve faaliyet gruplarına yönelik bir bilgi bulunmamaktadır. Tabloda bu nedenlerin genel olarak paylaşıldığı, sektöre özgü bir veri iletilmediği görülmektedir (bkz Tablo 1). Bu durumda çıkarım yapmak bir hayli zor olmaktadır.

2012 yılı ve öncesinde ise bu yapı biraz daha detaylı ve açıklayıcı halde sunulmaktadır (bkz Tablo 2). İş kazalarının kaza sebeplerine göre dağılımı kaza sebeplerinin olduğu ana kodlar ve onların da altında bulunan alt kodlara göre verilmektedir. Bu ana kodlar:

- 100 nolu kod taşıt kazaları
- 200 nolu kod kaza neticesi zehirlenmeler
- 300 nolu kod kişilerin düşmesi
- 400 nolu kod makinelerin sebep olduğu kazalar
- 500 nolu kod patlama sonucu çıkan kazalar
- 600 nolu kod normal sınırlar dışındaki ısılarla maruz kalmak veya temas etmek
- 700 nolu kod düşen cisimlerin çarpıp devirmesi
- 800 nolu kod bir veya birden fazla cismin sıkıştırması, ezmesi, batması, kesmesi
- 900 nolu kod elektrik akımından ileri gelen kazalar
- 1000 nolu kod herhangi bir şekilde vücudun zorlanmasından ileri gelen incinmeler
- 1100 nolu kod vücudun doğal boşluklarına yabancı bir cisim kaçması
- 1200 nolu kod hayvanların ısırması, hayvan darbeleri, zehirli hayvanların sokması
- 1300 nolu kod tedaviye bağlı kazalar ve aşılama komplikasyonları
- 1400 nolu kod kazaların sonradan meydana çıkan akıbetleri
- 1500 nolu kod kaynak yaparken meydana gelen kazalar
- 1600 nolu kod öldürme ve yaralama
- 1700 nolu kod savaş, terör ve toplumsal olaylardan ileri gelen travmalar
- 1800 nolu kod zararlı maddelerle veya radyasyonla temas etmek veya maruz kalmak
- 1900 nolu kod diğer nedenler şeklindedir.

DOI:

BANÜSAD, 2025;

Tüm bu ana kodlar alt kodlar ile birlikte desteklendiğinde de ortaya daha detaylı ve açıklayıcı bir veri seti çıkmaktadır. Zaten bu kodlar ILO standartlarına göre düzenlenmiştir. Fakat yine de bu kodlar araştırmacılar için sektörler bazında açıklayıcı veri sunmamaktadır. 2007-2012 aralığında iş kazası nedenlerini bulmaya çalıştığımızda istatistiklerde görülmektedir ki; 2012 yılı ve öncesinde 1900 kodlu diğer nedenler şeklinde bir başlık bulunmaktadır ve bu başlık bize kaza konusunda açıklayıcı bir bilgi sağlamamaktadır (bkz. Tablo 2). Örneğin 2012 yılı istatistiğine bakıldığında 74.871 iş kazasının 13.269'unun diğer nedenlere bağlı olarak gerçekleştiği görülmektedir (SGK, 2012). Bu durumda iş kazalarının yaklaşık olarak % 18'inin tam olarak hangi nedenlere bağlı olarak gerçekleştiği konusunda net bir rakama ulaşmak mümkün değildir. Oysa ki iş kazalarının faaliyet kolları bazında nedenlerinin biliniyor olması, iş kazalarına ilişkin çözüm önerileri sunma noktasında faydalı olacaktır. Kaza sebeplerinin ortaya konmasına yönelik gerçekleştirilen araştırmalarda, %2 önlenemeyen sebepler, %20 emniyetsiz durumlar, %78 de kişilerin emniyetsiz davranışları kaza nedenleri olarak sunulmaktadır. Farklı bir ifadeyle, kazaların %98'inin insan hatalarından kaynaklandığı ileri sürülmektedir (Tekelioğlu, 1994: 21; Türkoğlu, 2006: 118; Camkurt, 2007: 81; Çelik, 2011; Koç ve Akbıyık, 2011). Fakat SGK verilerine bakarak, dar kapsamlı bir nedensellik yaklaşımı ile kazaların kök nedenlerinin tespiti istatistiki açıdan mümkün olmayacaktır.

2013-2023 yılları için değerlendirme yapıldığında da durum 2012 yılı ve öncesinden çok farklı değildir. Üstelik 2013 yılında Avrupa Birliği Standartları (ESAW) doğrultusunda yeni kaza nedensellik kodları ortaya çıkmıştır. Bu kodlara ait kaza nedenleri Tablo 1'de sol sütunda görülmektedir. Yine de bu kodlar içinde bilgi yok başlığı ile mevcut sınıflandırmada listelenmemiş yaralanmaya sebep olan hareket (olay) başlığının yer alması bize iş kazası nedensellik dağılımında yetersiz veri sunmaktadır. Öyle ki 2013 yılında gerçekleşen 191.389 iş kazasının 9.511'ine ait bilgi bulunmamakta ve yine 191.389 iş kazasının 85.212'sine ait neden tabloda yer alan liste içerisinde yer almamaktadır (SGK, 2013). O halde 2013 yılında meydana gelen iş kazalarının yaklaşık % 50'sinin tam olarak hangi nedenlere bağlı olarak yaşandığına yönelik net bir bilgi sunulamamaktadır. Bu sorun takip eden yıllarda da ne yazık ki aynı şekilde devam etmektedir. İlaveten bu yıl aralığında halen sektörler ve faaliyet kolları özelinde kaza nedenlerine ilişkin herhangi bir verinin paylaşılmadığı görülmektedir (bkz Tablo 2).

Öneriler; Birincisi kaza istatistiklerinden yararlanma nedenimiz oldukça açık ve nettir. Her sektörde meydana gelmesi muhtemel kazalar üzerinden yola çıkarak bunların tekrar yaşanması istenmemektedir. Bu sayede de olası can ve mal kayıpları engellenmiş olacaktır. Her sektörün ise kendine has tehlike ve riskleri bulunmakta; bu da sektörde yaşanabilecek kazaların türünü çeşitlendirmektedir. Fakat SGK istatistikleri bize bu konuda yeterli ve aydınlatıcı veri sağlamadığı için araştırmacıların da yapabilecekleri sınırlı kalmaktadır. O halde iş kazası bildirimi yapılırken açılan ekranda sektör bilgisi girildikten sonra sektörlerle yönelik kayıtlar tutulmalı ve her sektör için kaza skorları ayrı ayrı verilmelidir. SGK bildirim ekranında ayrıca bu kazaların oluşmasına yönelik

DOI:

BANÜSAD, 2025;

nedenlerin tespit edilmesine ilişkin açıklayıcı sorular ve yönlendirmeler bulunmalıdır. Bu sayede iş kazalarının kaza sebeplerine göre dağılım tabloları artık sektörlerle yönelik bilgi sağlayacak ve hem sektör çalışanlarına hem de işverenlere fayda getirecektir. İkincisi sırada ise kaza skorları içinde nedensellik dağılımına bakıldığında önemli ölçüde yer kaplayan kısımda herhangi bir bilginin bulunmamasının önüne geçilmelidir. Bunun için SGK bildirim ekranında kaza nedeninin saptanması için doldurulması gereken zorunlu alanlar olmalı ve bildirim işlemini tamamlayabilmek ya da bir sonraki adıma geçebilmek için tüm bilgiler sisteme girilmiş olmalıdır.

4.6. İş Kazası İle İlgili Detaylı Bilginin SGK İstatistik Tablolarından Elde Edilememesi

2013 yılının öncesine ait iş kazası istatistiklerinde SGK tarafından paylaşılan tablolarda iş kazalarının kaza sebeplerine göre dağılımı, iş kazaları sonucu vücutta oluşan yaranın türü ve vücuttaki yeri gibi bilgiler paylaşılmaktadır (SGK, İstatistik Yıllıkları). Fakat iş kazası geçirenlerin çalıştıkları ortam, çalıştıkları çevre, kazadan az önceki zamanda yürüttüğü özel faaliyet, kaza anında yürütmekte olduğu genel faaliyet, kazaya sebebiyet veren olay (kaza sebeplerine göre dağılım tablosu yerine gelmiş), yaralanmaya sebep olan hareket (olay) ile kaza nedeniyle ölenlerin kullandığı materyal gibi bilgiler 2013 yılı öncesindeki yıllara ait SGK iş kazası istatistik tablolarında yer almamaktadır. Bu durum iş kazalarının oluşmasına neden olan olay, ortam ve faaliyet ile ilgili yeterli ve açık bilgi sunulmadığını göstermektedir.

2013 yılı ve sonrasında ise yayınlanan istatistiklerde tablo sayısındaki artış dikkat çekmektedir. 2012 yılı ve öncesindeki istatistikler içinde yer alan tablolara ilaveten artık şu başlıklarda da tablolar oluşturulmakta ve aktarılmaktadır:

- İş Kazası Geçiren Sigortalıların Çalıştıkları Ortama ve Cinsiyete Göre Dağılımı,
- İş Kazası Geçirenler ile İş Kazasından Dolayı Ölenlerin Çalıştıkları Çevreye ve Cinsiyete Göre Dağılımı,
- İş Kazası Geçirenler ile İş Kazasından Dolayı Ölenlerin Kaza Anında Yürütmekte Olduğu Genel Faaliyete ve Cinsiyete Göre Dağılımı,
- İş Kazası Geçirenler ile İş Kazasından Dolayı Ölenlerin Kazadan Az Önceki Zamanda Yürüttüğü Özel Faaliyete ve Cinsiyete Göre Dağılımı,
- İş Kazasından Dolayı Ölenlerin Olayı Normal Seyrinden Saptıran ve Kazaya Sebebiyet Veren Son Olaya (Sapma) ve Cinsiyete Göre Dağılımı
- İş Kazası Geçirenler ile İş Kazasından Dolayı Ölenlerin Yaralanmaya Sebep Olan Hareketine (Olay) ve Cinsiyete Göre Dağılımı
- İş Kazası Geçirenler ile İş Kazasından Dolayı Ölenlerin Kullandığı Materyale ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

DOI:

BANÜSAD, 2025;

Fakat tüm bu tablo çeşitliliğine rağmen yine de paylaşılan veriler içinde yer alan türü bilinmeyen, belirtilmemiş, bilgi yok ya da diğer başlıklar altında sınıflandırılmış şeklinde kaza sebepleri bulunmaktadır. Bu gruplar içinde yer alan skorlara bakıldığında da hatırı sayılır oranda kaza nedenine, yaralanma türüne, kaza anında çalışılan ortam ve çevre ile yürütülen faaliyete ve kullanılan materyale ilişkin bilgilerde eksiklik göze çarpmaktadır. Örneğin 2013 yılı için bir değerlendirme yapıldığında 191.389 ölümlü iş kazasının 42.876'sı için yaralanma türü diğer başlıklar altında içerilmeyen diğer belirtilmiş yaralanmalar şeklinde verilmektedir. 9.459 vakada ise yaranın türü bilinmemekte ya da belirtilmemektedir. Bu durumda 2013 yılı için ölümlü iş kazalarının yaklaşık % 27'si için yaralanma türü konusunda sağlıklı veri paylaşılmamaktadır (bkz Tablo 3).

2013 yılına ilişkin olarak iş kazasından dolayı ölenlerin kazadan az önceki zamanda yürüttüğü özel faaliyete ilişkin tablo 4'ü incelediğimizde de durum benzer şekildedir. Bu kez kazaların %40'ı için sigortalının kaza anında tam olarak ne yapmakta olduğuna ilişkin faaliyet bilgisine erişilememektedir. İş kazaları için kazazedenin yaralanmasına sebep olan olayın bilgisini içeren tablo 1'e bakıldığında yine yaşanan kazaların % 50'sinde sigortalının yaralanmasına sebep olan olaya ilişkin açık bir bilgi sunulmamaktadır. Tüm bu eksiklikler 2013 yılını takip eden diğer yıllarda da aynı şekilde devam etmektedir (SGK, İstatistik Yıllıkları). Bu durumda kazaların nerdeyse yarısı için iş kazası yaşama olasılığının yüksek olduğu faaliyet türü ve olaya ilişkin bilgiye erişmek mümkün değildir. Bu ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

İlaveten yaşanan ölümlü iş kazalarında olayı normal seyrinden saptıran ve kazaya sebebiyet veren son olay türüne dair bilgilerin yer aldığı SGK tabloları değerlendirildiğinde 2015 yılı ve sonraki yıllarda bilgi yok kısmındaki girişlerin sıfır olduğu görülmektedir. Fakat bu sefer de sınıflandırmada listelenmemiş başka sapsmalara ilişkin verinin yer aldığı satırlarda artış gözlenmiştir. Bilgi yok yerine tam olarak hangi sınıfa girdiğini bilmediğimiz olay türlerinin sayısı artmıştır.

2019 yılına gelindiğinde ise SGK istatistiklerinin aktarıldığı tablolarda birtakım ilaveler ve değişiklikler yapılmıştır². Örneğin ölümlü iş kazalarında yaranın türüne ilişkin bilgiler biraz daha genişletilmiş ve yaranın türünü belirten ana kodlar altına alt kodlar da oluşturularak yaralanmaya ilişkin detaylı bilgi aktarılmaya çalışılmıştır. Aynı şekilde iş kazası geçirenler ile iş kazası sonucu ölenlerin yaralanmasına sebep olan olay bilgisinin yer aldığı tabloda da ana olayların altında alt kodlar açılarak detay verilmeye başlanmıştır. İş kazası geçirenler ile iş kazası sonucu ölenlerin kaza anında yürütmekte oldukları özel faaliyete ilişkin bilgilerin bulunduğu kodlar da çeşitlendirilmiştir. Olayı normal seyrinden saptıran ve kazaya sebebiyet veren olay bilgisinin tablolarda da türlere ilişkin alt kodlar oluşturulmuş ve detaylı aktarım yapılmıştır. Fakat tüm bu değişikliklere rağmen yine de 2019 yılında yaşanan kazaların

² 2019 yılı ve sonrasında ana kodlarla birlikte alt kodlar hacimce çok fazla yer kapladığı için görsel olarak aktarımı yapılamamış yalnızca hesaplamalar ile duruma ilişkin sayısal veriler paylaşılmıştır.

DOI:

BANÜSAD, 2025;

yaklaşık % 30'u için yara türü bilgisine (bkz Tablo 3), yaklaşık % 51'i için yaralanmaya sebep olan hareket türü (bkz Tablo 1) bilgisine ulaşmak mümkün değildir. İlaveten kaza anında sigortalının yürütmekte olduğu özel faaliyet açısından tabloya bakıldığında da kazaların % 42'si için özel faaliyet bilgisine erişilememektedir (bkz Tablo 4).

2019 yılı için paylaşılan iş kazası istatistiklerinde olayı normal seyrinden saptıran ve kazaya sebebiyet veren son olay tablosu incelendiğinde ise alt kodlara rağmen yine de 193.651 olayda sınıflandırmada listelenmemiş başka sapma ifadesi yer almaktadır (bkz Tablo 5). Sonuçta yaşanan iş kazalarının yaklaşık % 46'sı için olayı normal seyrinden saptıran duruma ilişkin net bir bilgi sunulamamaktadır. Meydana gelen kazaların yaklaşık % 25'i için olayın yaşandığı anda çalışılan çevreye ait bilgi, yaklaşık olarak % 37'si için de olayın gerçekleştiği anda kazazedenin kullandığı materyale ilişkin bilgi bulunmamaktadır (SGK, İstatistik Yıllıkları). Bu durum ne yazık ki takip eden yıllarda da devam etmiştir. SGK tarafından yayınlanan bu istatistiklerin, araştırmacılar ve alandaki uzmanlar için halen yeterli ve ayrıştırılmış veri sunamadığı ortadadır. Farklı ülkeler için de durum benzerlik göstermektedir. Ne yazık ki, kazaların yalnızca çok küçük bir azınlığı, genellikle %10'dan az ve bazen %1 kadar az (Byrd, Gailey, Probst ve Jiang, 2018; Eiding, Roise ve Kongsgaard, 2022), yöneticilere ve düzenleyici kurumlara doğru bir şekilde raporlanmaktadır. Eksik raporlamanın yaygın olduğu giderek daha fazla kabul görmektedir (Bazzoli ve Probst, 2025).

Öneriler; kaza istatistiklerinin aktarıldığı tablolar düzenlenirken daha sade aktarımlara dikkat edilmeli ve çok fazla kod ile kafa karışıklığına sebep olmaktansa bilgi yok ya da sınıflandırmada belirtilmemiş diğer türler şeklinde belirtilen kısımlara ilişkin detay verilmelidir. Önemli olan bilginin olmadığı kısımlardaki açığı kapatmak ve o kısımların içeriğini doldurabilmektir. Belki bu noktada SGK alanında yetkili, yeterli ve tecrübeli istatistikçilerden, iş güvenliği uzmanlarından ve akademisyenlerden destek almalıdır. İstatistiklerin toplanması, derlenmesi ve paylaşılması aşamalarında daha özenli yaklaşım ve araştırma süreci işletilmelidir.

KAYNAKÇA

Abdalla S, Apramian S.S., Cantley, L.F. ve Cullen M.R. (2017) "Occupation and Risk for Injuries. In: Injury Prevention and Environmental Health. 3rd ed. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington (DC). PMID: 30212110.

Aslan, D. (2009) "Halk Sağlığı ile İlgili Güncel Sorunlar ve Yaklaşımlar", Ankara Tabip Odası: 25-45.

Bazzoli, A. ve Probst T.M. (2025) "Best Practice Recommendations to Measure and Estimate Workplace Accident Underreporting", Safety Science, 181(2025): 2

Bilgit (2025). "Duyurular", <https://bilgit.com/duyurular.html#> (15.01.2025).

DOI:

BANÜSAD, 2025;

Bowen, G.A. (2009) “Document Analysis as A Qualitative Research Method”, Qualitative Research Journal, 9(2): 27-40.

Bulut, A., Erdinç, Ü. ve Şengül, H. (2020) “Bir Kamu Hastanesinde İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Değerlendirilmesi”, Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 23(1): 1-22.

Byrd, J., Gailey, N.J., Probst, T.M. ve Jiang, L. (2018) “Explaining the Job Insecurity-Safety Link in the Public Transportation Industry: The Mediating Role of Safety-Production Conflict”, Safety Science, 106: 255–262.

Camkurt, M.Z. (2007) “İşyeri Çalışma Sistemi ve İşyeri Fiziksel Faktörlerinin İş Kazaları Üzerindeki Etkisi”, TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 20(6).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM), (2017) “Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği Algısı Araştırma Raporu”, https://www.csgb.gov.tr/Media/yesfgucb/turkiyede_issagligi.pdf (17.01.2025).

Çelik, F. (2011) “19. Dünya İş Sağlığı Ve Güvenliği Kongresi Hazırlıkları Çerçevesinde Yabancı Ajansların Temsilcileri Yapılan Toplantı”, <http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal?page=haber&id=basin132> (10.01.2025).

Çetin, İ. (2016) “Suriyeli Mültecilerin İşgücüne Katılımları ve Entegrasyon: Adana- Mersin Örneği”, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 15(4): 1001-1016.

Dalyan, O. ve Pişkin, M. (2020) “İşyerlerinde Ramak Kala Bildirimlerinin İş Kazalarına Etkisi ve İnşaat Sektöründe Uygulama”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 6(1), 133- 143.

Dedeoğlu, S., Sefa Bayraktar, S. ve Çetinkaya, Ö. (2019) “Yoksulun Umudu Çocuk: Türkiye’de Suriyeli Tarım İşçisi Çocuklar”, Çalışma ve Toplum, 4(63): 2585-2610.

Demir, E. (2009) “Metal İş Kolunda Meydana Gelen İş Kazaları ve İş Kazalarının Oluşturduğu, Kayıpların Ekonomik Yönden Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dertli, N. (2018) “SGK İş Kazası İstatistikleri, Alternatif Veri Kaynakları ve Bilgi Açığı”, Çalışma Ortamı Dergisi, Ocak-Şubat-Mart 2018, 155.

Eiding, H., Røise, O., Kongsgaard, U.E., (2022). Potentially Severe Incidents During Interhospital Transport of Critically III Patients, Frequently Occurring But Rarely Reported: A Prospective Study”, Journal Patient Safety, 18(1): 315-319.

Flick, U. (2018). “An introduction to qualitative research” (6th ed.), ABD: Sage Publications.

DOI:

BANÜSAD, 2025;

Gonzalez-Barrera, A., Passel, J.S., ve Rohal, M. (2022) “Precarious Work and Health Risks Among Undocumented Immigrants”, Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/migrant-workforce> (17.04.2025).

International Labour Organization (ILO), (2010) “World Social Security Report 2010/11. Covering People in Times of Crisis” <https://www.ilo.org/publications/world-social-security-report-201011-providing-coverage-times-crisis-and> (10.01.2025).

International Labour Organization (ILO), (2020) “Infographic. Syrian Workers in Turkey”, https://www.ilo.org/tr/resource/ilo-turkiyedeki-suriyeli-iscilerin-iscucu-piyasasi-durumu_hakkinda (16.04.2025)

Karadeniz, O. (2012) “Dünya’da ve Türkiye’de İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Sosyal Koruma Yetersizliği”, Çalışma ve Toplum, 3: 15-75.

Koç M. ve Akbıyık N. (2011) “Türkiye’de İş Kazalarının Maliyetleri ve Çözüm Önerileri”, Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 2(2): 129-175.

Korkmaz, M. (2018) “Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri ve Değerlendirmeler”, Sosyal Güvence, 13: 57-83.

Mahiroğulları, A. (2017) “Türkiye’de Kayıt dışı İstihdam ve Önlemeye Yönelik Stratejiler”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2): 547-565.

Merriam, S.B. ve Tisdell, E.J. (2016) “Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation” (4th ed.), Jossey-Bass.

Orrenius, P.M. ve Zavodny, M. (2021) “Immigrant labor and The U.S. economy: Risks and protections”. Stanford University Press.

Özkılıç, Ö. (2005) “İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri”, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), 246.

Petitta, L., Probst, T.M., Ghezzi, V. ve Barbaranelli, C. (2020) “Economic Stress, Emotional Contagion and Safety Outcomes: A Cross-Country Study”, Work, 66(2): 421–435. <https://doi.org/10.3233/WOR-203182>.

Probst, T.M., Brubaker, T.L. ve Barsotti, A. (2008) “Organizational Injury Rate Underreporting: The Moderating Effect of Organizational Safety Climate”, J. Appl. Psychol, 93(5): 1147–1154. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.93.5.1147>

Probst, T.M. ve Estrada, A.X. (2010) “Accident Under-reporting Among Employees: Testing The Moderating Influence of Psychological Safety Climate and Supervisor Enforcement of Safety Practices”, Accid. Anal. Prev. 42(5): 1438–1444. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2009.06.027>

DOI:

BANÜSAD, 2025;

Probst, T.M. (2015) “Organizational Safety Climate and Supervisor Safety Enforcement: Multilevel Explorations of The Causes of Accident Underreporting. J. Appl. Psychol, 100(6): 1899–1907. <https://doi.org/10.1037/a0039195>.

Reason, J.T. (2016) “Managing the Risks of Organizational Accidents”, New York, USA: Taylor and Francis. <https://www.taylorfrancis.com/books/e/9781315543543>

Saunders, M., Lewis, P., ve Thornhill, A. (2019) “Research Methods for Business Students” (8. Baskı), United Kingdom: Pearson.

Schenker, M.B. (2010) “A Global Perspective of Migration and Occupational Health”, American Journal Of Industrial Medicine, 53: 329–337.

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), “İstatistik Yıllıkları, 2010-2020 Yılları İş Kazası İstatistikleri”, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari (26.06.2024).

Sosyal Haklar Derneği, (2018) “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Raporu”, <https://sosyalhaklarderneği.org/2018-isci-sagligi-ve-is-guvenligi-raporu> (25.06.2024).

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (2006). T.C. Resmi Gazete, Sayı:26200, Tarih: 16.06.2006. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5510.pdf> (03.01.2025)

Tekelioğlu, M. (1994) “İş Kazaları”, Mühendis ve Makine Dergisi, 35(419): 19-22.

Türkoğlu, F. (2006) “İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Türkiye Ekonomisine Maliyeti ve Konuyla İlgili Eğitimin Önemi (1960 – 2000 Dönemi), Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK, (2020) “İstatistikler”, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=istihdam-issizlik-ve-ucret-108&dil=1> (24.06.2024)

Ünal, H.G., Gök, A ve Gök, K. (2009) “Türkiye’de İş Kazalarının İl Bazında Analizi”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 17(1): 289-300.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021) “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri” (12. baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.